

OLIIY TA'LIMDA O'QITUVCHILARNING RAQAMLI SAVODXONLIGINI OSHIRISH: ZAMON TALABI VA STRATEGIK YO'NALISHLAR

Nabiyev Ulug'bek Akbar o'g'li

Osiyo xalqaro universiteti

Iqtisodiyot va pedagogika fakulteti

birinchi bosqich talabasi

Ilmiy rahbar: prof. Z.S.Elov

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim tizimida o'qituvchilarning raqamli savodxonligini oshirishning dolzarbligi, uning zamonaviy ta'lim jarayonidagi o'rni hamda strategik yo'nalishlari tahlil qilinadi. Raqamlashtirish sharoitida pedagogning kasbiy kompetensiyalari, raqamli pedagog tushunchasi va uning ta'lim sifatini oshirishdagi roli yoritiladi. Maqolada o'qituvchilarni tizimli raqamli malaka oshirishdan o'tkazish, elektron o'quv ekotizimini rivojlantirish, raqamli didaktik modellarni joriy etish hamda raqamli madaniyatni shakllantirish masalalari keng yoritilgan. Shuningdek, talabalarni raqamli innovatsiyalar muhitiga jalb etish orqali innovatsion fikrlashni rivojlantirish yo'llari asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari raqamli fikrlovchi pedagoglar avlodini shakllantirish oliy ta'lim taraqqiyotining muhim omili ekanini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: raqamli savodxonlik, raqamli pedagog, oliy ta'lim, raqamli ta'lim, malaka oshirish, elektron ekotizim, didaktik texnologiyalar, raqamli madaniyat, sun'iy intellekt, innovatsion ta'lim.

XXI asr insoniyatni yangi bir sivilizatsiya – raqamli dunyo sari yetaklamoda. Bugun nafaqat texnologiyalar, balki tafakkur, kasb, ta'lim jarayonlari ham raqamlashtirish jarayonlari bilan yangilanmoqda. Bu o'zgarishlar ichida oliy ta'lim tizimi eng oldinda bo'lishi, pedagoglar esa ushbu jarayonning bosh ishtirokchisi bo'lib maydonga chiqishi tabiiy, albatta.

Shu boisdan o'qituvchining raqamli savodxonligi – kompyuter yoki planshetni ishlatish bilan cheklanmaydigan, balki yangi pedagogik yondashuvlarni yaratishga, talaba bilan global bilim makonini bog'lab berishga qodir bo'lgan murakkab kompetensiyalar majmuasiga aylanmoqda.

Raqamli pedagog – zamonaviy ta'limning asosi

Bugungi auditoriya – yangi avlod. Ular bilimni ko'proq videolar, raqamli platformalar, vizual materiallar va tezkor ma'lumot almashinuvlari orqali qabul qiladilar. Shunday bir davrda o'qituvchi talabaning e'tiborini ushlab qola olish, bilimni yetkazish va nazorat qilish uchun raqamli texnologiyalar tilini bilishi shart.

Shu ma'noda, raqamli savodxon o'qituvchi:

- platformalar yordamida interaktiv darslar tashkil etadi;
- sun'iy intellektual baholash tizimlari orqali talaba faoliyatini aniq tahlil qiladi;



- **elektron resurslar yaratadi va ularni darsga integratsiya qiladi;**
- **onlayn ta'lim tajribasi orqali ta'limni hududiy cheklovlardan xoli qiladi.**

Bu nafaqat o'qituvchining kasbiy rivoji, balki ta'lim muassasasining raqobatbardoshligi uchun ham hal qiluvchi omildir.

O'qituvchilarni tizimli raqamli malaka oshirishdan o'tkazish

Oliy ta'limda raqamli savodxonlikni oshirishning dastlabki bosqichi – uzluksiz va bosqichma-bosqich malaka oshirish tizimini yaratishdir.

Bu jarayon quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- **Boshlang'ich raqamli ko'nikmalar: kompyuter savodxonligi, onlayn platformalar bilan ishlash, elektron hujjat aylanishi.**
- **O'rta daraja: LMS (Moodle, Google Classroom va boshqalar) bilan ishlash, videodars yaratish, raqamli taqdimotlar tayyorlash.**
- **Ilgor daraja: big data, sun'iy intellektdan foydalanish, AR/VR texnologiyalarini darsga tatbiq etish.**

Natijada uzluksiz malaka oshirish tizimi orqali o'qituvchi doimiy rivojlanuvchi professionallardan biriga aylanadi.

Elektron o'quv ekotizimini rivojlantirish

Ta'lim muassasasida raqamli savodxonlik individual emas, balki tizimli bo'lishi lozim. Shu sababli, elektron ekotizimni shakllantirish bu zamon talabidir.

Elektron ekotizim quyidagilarni o'ziga qamrab oladi:

- **Elektron kutubxona – yagona bilim ombori;**
- **Onlayn darslar va virtual laboratoriyalar;**
- **Elektron jurnal va reyting tizimi;**
- **Elektron metodik bank – o'qituvchilar uchun umumiy resurslar.**

Bunday ekotizim pedagog faoliyatini yengillashtiradi, talaba uchun qulaylik yaratadi, ta'lim jarayonini shaffoflashtiradi.

Didaktik texnologiyalarning raqamli modellarini joriy etish

Raqamli texnologiya – oddiy texnik vosita emas. U yangi didaktik imkoniyatlardir.

O'qituvchi:

dars jarayonini gamifikatsiya qilish orqali talabani motivatsiya qiladi; interaktiv testlar, simulyatorlar, virtual laboratoriyalar orqali bilimni mustahkamlaydi; murakkab mavzularni vizual modellashtirish orqali osonlashtiradi; darslarni talaba ehtiyojiga mos ravishda personalizatsiya qiladi.

Buning barchasi ta'lim samaradorligini keskin oshiradi.

Raqamli madaniyatni shakllantirish

Texnologiyani bilish – bu faqatgina boshlanish. Asosiy vazifa – raqamli madaniyatni shakllantirish. Bu o'qituvchi va talabada axborotga ongli, mas'uliyatli yondashuvni ta'minlaydi.

Raqamli madaniyat quyidagilarni qamrab oladi:

- axborot xavfsizligi;
- kiberhujumlar va firibgarliklardan himoya;
- mualliflik huquqiga rioya qilish;

- sun'iy intellektdan ma'suliyatli foydalanish.

Shunday intellektual madaniyat shakllangan bo'lsa, ta'lim raqamli xavflardan himoyalangan bo'ladi.

Talabani raqamli innovatsiyalar muhitiga jalb etish

Raqamli ta'lim orqali innovatsion fikrlashni shakllantirish – oliy ta'limning eng dolzarb vazifalaridan biri bo'lib, buni amalga oshirish uchun: xakatonlar, startap tanlovlari, IT bo'yicha mahalliy va xalqaro musobaqalar, ilmiy-innovatsion loyihalar va ta'lim texnologiyalari bo'yicha seminar va master-klasslar tizimli ravishda tashkil etilishi zarur. Bu nafaqat raqamli savodxonlikni, balki yangilik yaratish madaniyatini ham kuchaytiradi.

Raqamli avlodga mos pedagog – kelajakning asosiy kuchi

Bugun dunyo raqamli bilimga ega bo'lgan o'qituvchini qidirmoqda. Chunki raqamli savodxon pedagog – bu talabaning global bilim maydoniga yo'lboshchisi, innovatsiyaga ochiq shaxs, ta'lim tizimini yangilovchi kuchdir.

Oliy ta'lim oldida turgan strategik vazifa shundan iboratki:

“Raqamli ta'limni joriy etish emas, balki raqamli fikrlovchi pedagoglar avlodini yetishtirish”.

Shunda ta'lim tizimi zamon bilan baravar yuradi, yoshlarimiz esa raqamli dunyoda munosib o'rin egallaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. “Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasi to'g'risida Farmon. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2022.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. Oliy ta'lim tizimini raqamlashtirish va zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida qarorlar to'plami. – Toshkent, 2020–2023.
4. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
5. Abdullayev A., Xolmatova D. Raqamli pedagogika asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
6. Qodirov B., To'xtayeva M. Ta'limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
7. Mirsodiqov M. Zamonaviy ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Universitet, 2020.
8. Rasulov Sh. Oliy ta'limda raqamli transformatsiya muammolari. // “Pedagogik ta'lim” jurnali, 2022, №3.
9. Sattorova M., Jo'rayev A. Raqamli savodxonlik va pedagog kompetensiyasi. // “Xalq ta'limi” jurnali, 2021, №5.

MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS

10. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. Oliy ta'limda raqamli texnologiyalarni joriy etish bo'yicha metodik tavsiyalar. – Toshkent, 2021.

11. Ismoilova N. Elektron ta'lim muhitini tashkil etishning pedagogik asoslari. – Toshkent: Fan, 2020.

12. To'xtasinov U. Ta'limda sun'iy intellekt va raqamli didaktika. – Toshkent: Innovatsiya, 2023

